

Nr 158.

Av herr **Möller m. fl.**, *angående omläggning av inkomst- och förmögenhetsskatten.*

Striden om skattebördans fördelning på olika medborgaregrupper pågår ständigt i Sverige såväl som i andra länder. För statsbeskattningsdel tar den sig uttryck i en dragkamp mellan anhängare av direkta och indirekta skatter. Striden är en strid mellan intressen, och dessas olika styrka eller rättare sagt deras förmåga att göra sig gällande i statslivet borde i ganska hög grad kunna mätas efter den del av den samlade skattebördan, som uttages på ena eller andra vägen. Emellertid föreligger här som annorstädes ett starkt moment av tröghet, och det är inte obegripligt, om t. ex. i vårt eget land en fördelning av skatterna till staten kan konstateras, som mycket väsentligt avviker från vad som synes naturligt i ett land, där den politiska makten åtminstone formellt vilar hos de breda folklagren med påtagliga intressen av en mild konsumtionsbeskattning och föga drabbade vid en hårdare beskattning av de större inkomsterna. Till belysning av den starka ställning, som konsumtionsskatterna fortfarande intaga i vårt land, kan följande tabell anföras rörande de i statskatter inlutna medlen åren 1913—1926/27 och deras fördelning.

Å r	Direkta skatter		Tullar och acciser m. m.		Övriga skatter (stämpelmedel m. m.)		Summa skatter Kronor
	Kronor	Procent	Kronor	Procent	Kronor	Procent	
1913	42,330,272	23.8	120,094,814	66.2	18,994,534	10.5	181,419,620
1914	45,708,389	26.6	108,284,514	62.9	18,115,183	10.5	172,108,086
1915	134,029,688	48.4	125,513,537	45.4	17,236,031	6.2	276,779,256
1916	153,484,057	48.0	140,182,827	43.8	26,109,439	8.2	319,776,323
1917	365,756,347	70.9	96,871,999	18.8	53,282,164	10.8	515,910,510
1918	563,439,818	76.4	92,768,269	12.6	81,635,606	11.0	737,843,693
1919	550,924,712	66.5	207,904,797	25.1	69,173,000	8.4	828,002,509
1920	425,288,438	54.8	287,327,437	37.1	63,093,748	8.1	775,709,623
1921	304,868,693	48.2	269,989,770	42.6	58,135,961	9.2	632,994,424
1922	198,028,340	37.9	273,279,744	52.8	51,080,418	9.8	522,388,502
1923/24	143,906,506	29.5	298,772,409	61.2	45,342,120	9.3	488,021,035
1924/25	146,118,893	29.0	307,297,565	61.1	49,714,718	9.9	503,131,176
1925/26	152,734,168	29.9	311,107,440	60.8	47,591,263	9.3	511,432,871
1926/27	151,986,357	28.4	332,252,165	62.2	50,279,184	9.4	534,517,707

Såsom direkta skatter hava härvid räknats mantalspengar, inkomst- och förmögenhetsskatt ävensom bevillning av fast egendom samt av inkomst.

Gruppen tullar och acciser m. m. omfattar tullar, sockerskatt, tobaksskatt och rusdrycksskatter samt för budgetåren 1925—27 jämväl automobilskattemedel. Övriga skatter utgöras väsentligast av stämpelmedel.

Som vanligt kan man vara tveksam om rubriceringen av en del skatter. Stämpelmedlen innesluta till över en tredjedel arvsskatt, som man mycket väl kan föra till de direkta skatterna, och automobilskattemedlen inta i viss mån en särställning. Emellertid inverkar detta icke på det allmänna intrycket av den relativt underordnade roll, som de direkta skatterna fortfarande spela. Vi bortse därvid från den abnorma utvecklingen under krigsåren och närmast därefter, då de våldsamma krigsvinsterna och krigskonjunkturskatten å ena sidan, å den andra tullarnas genom prisstegring och importbegränsning minskade belopp samverkade till en fullständig omkastning i de olika skatternas inbördes betydelse. Grovt taget kan man säga, att skattebehovet nu täckes till $\frac{1}{3}$ med direkta och till $\frac{2}{3}$ med indirekta skatter. Till jämförelse kan man betrakta en sammanställning av motsvarande förhållanden för England. Procenttalen från 1913/14 till 1925/26 se där ut på följande sätt:

Procent	1913/14	1914/15	1915/16	1916/17	1917/18	1918/19	1919/20
Direkta skatter	57.5	60.1	60.2	76.9	82.7	79.5	72.0
Indirekta »	42.5	39.9	39.8	23.7	17.3	20.5	28.0
Procent	1920/21	1921/22	1922/23	1923/24	1924/25	1925/26	
Direkta skatter	68.2	62.7	64.4	63.4	66.7	64.6	
Indirekta »	31.8	37.3	35.6	36.6	33.3	35.4	

I England är det de direkta skatterna, som täcka $\frac{2}{3}$ av behovet, medan de indirekta hålla sig vid $\frac{1}{3}$. Krigsåren visa samma abnorma bild som i Sverige. Förskjutningen av skattebördan från indirekta till direkta skatter har i England försiggått långsamt men oavbrutet och speglar utan allt tvivel det växande inflytandet från de breda folklagren eller i alla händelser en stigande hänsyn till deras intressen. Frånvaron av skyddstullar har naturligtvis underlättat utvecklingen.

Vår avsikt är inte här att ta upp en vidlyftig diskussion om de riktiga principerna för beskattningen eller om de direkta och indirekta skatternas olika förtjänster och nackdelar. Då vårt praktiska syfte är att få till stånd en utredning om bästa sättet att lägga om vår inkomst- och förmögenhetsskatt, så att det blir möjligt att till denna i betydande utsträckning flytta över den indirekta skattebördan, kunna vi endast påräkna understöd från sådant håll, där man i princip är enig om att söka fördela skattebördan efter skattebetalarnas bärkraft. Nu kan det emellertid

sägas, att ett dylikt mål väl skulle kunna vinnas genom en lämplig avvägning av de direkta och indirekta skatternas inbördes storlek, och det är först denna sida av saken, som påkallar någon uppmärksamhet.

Vill man endast nå en mycket grov anpassning efter bärkraften och dessutom finner det vara förenat med stora svårigheter att av de små inkomsttagarna ta ut inkomstskatt i den omfattning, som man anser skälig, förefaller nog den anordning ganska naturlig, som blivit vald i det engelska skattesystemet. Man tar ut »de breda lagrens» skatt på några stora förbrukningsartiklar, te, socker, tobak, alkohol, och befriar dem praktiskt taget från all inkomstskatt genom ett högt skattefritt minimum. Inkomstskatten blir skatten för »överklass» och »medelklass» och betalas alltså av en relativt liten del av medborgarna. Men även där de indirekta skatterna som i England inta en relativt underordnad ställning, möter man det otillfredsställande resultat, som konsumtionsskatternas motståndare aldrig tröttnat att framhålla, att nämligen skatten blir *regressiv*, tar ut en större del av de mindre inkomsterna än av de större. Alla undersökningar för Englands del visa detta drag hos beskattningen. Folk med inkomster på 100 pund om året betala nästan dubbelt så stor del av sin inkomst i skatt som de med 200 pund, om nämligen de sistnämnda ha ett par barn och därmed komma under inkomstskatten. Någon undersökning för den stora mängden inkomster under 3,000 kronor föreligger inte rörande svenska förhållanden, men tendensen måste ju vara densamma.

Emellertid kan det sägas, att vårt skattesystem söker motverka nämnda olägenhet genom att föra inkomstskatten ganska djupt ned och att slutresultatet för vår del alltså inte bör vara så otillfredsställande. Gentemot denna uppfattning är det icke nödvändigt att komma med teoretiska resonemang. Det är alldeles tillräckligt att hänvisa till den ganska bittra fejd, som utbryter var gång en förändring av skattesatserna ifrågasättes. Vid de sista årens skattelindringar har den ena gruppen ofelbarligen krävt största möjliga andel av lättnaden för inkomstskatten, den andra gruppen för konsumtionsskatterna. Och någon avvägning, som verkligen tillfredsställt, har inte varit möjlig att finna. Även om en avvägning i överensstämmelse med principen om »bärkraften» vore teoretiskt tänkbar, synes den i praktiken så omöjlig att finna genom nu tillämpade system, att en förenkling vore i hög grad önskvärd. Att en sådan förenkling endast kan vinnas genom att i större utsträckning övergå till direkt beskattning, behöver inte närmare utläggas.

En dylik övergång för vårt lands del kan inte bli brådstörtad och kanske aldrig fullständig. Den stora indirekta skattepost, som heter tullinkomster, består endast till sin mindre del av finanstullar. Inkomsten av skyddstullarna kan endast avvecklas i samband med en omläggning av vårt näringspolitiska system, och därvid kunna de skattepolitiska synpunkterna icke bli avgörande. Rusdrycksskatterna inta utan tvivel en särställning, då skatten även tjänar ändamålet att begränsa konsumtionen.

Huruvida tobaksskatten skall bedömas på samma sätt, torde vara föremål för delade meningar.

Om sålunda de skattebelopp, som *omedelbart* skulle kunna överföras från den indirekta till den direkta sidan, inte bleve så stora, som den direkta skatteprincipens anhängare kunde önska, torde dock en omläggning av inkomstskattens skala för enskilda bli nödvändig. Det är *möjligt*, att en del av de belopp, som nu gå ut i indirekta skatter, fortfarande måste tagas ut av de små inkomsttagarna och att skalan därför finge undergå jämkning. Det är likaså möjligt, att ett överförande av så och så många miljoner till den direkta skatten icke kan företagas helt enkelt genom en höjning av den nuvarande inkomstskattens procental. På den lägre delen av nuvarande skatteskala kunde en dylik starkare höjning verka obilligt. Det är däremot mer än sannolikt, att denna skala i sina högre upp belägna delar skulle befinnas alltför långsamt stigande. Det är nämligen ett känt faktum, att vår svenska inkomstskatt är anmärkningsvärt mild i sin progression. Man kan återigen för en jämförelse gå till England. Dess inkomstskatt har, som ovan blivit nämnt, ett högt skattefritt minimum.

Inkomst kronor	England	Sverige 1927
	Skatteprocent 1925—26	Procent
3,600	0	1.330
9,000	2	3.5
18,000	8.1	4.7
36,000	13.2	6
90,000	21.9	8.60
180,000	30.0	10.8
360,000	36.9	13.6
900,000	44.2	17.6

Då sammanställningen är gjord endast för att belysa vår egen skatteskalas svaga progressivitet, är det icke nödvändigt att här gå in på de olikheter mellan de båda ländernas skattesystem, som göra varje jämförelse i detalj omöjlig. Vår »dubbelbeskattning» av aktieinkomst, frånvaron av kommunal inkomstskatt i England o. s. v. Ett försök att jämföra hela belastningen av aktieinkomster i olika länder är gjort i en bekant utredning på uppdrag av Sveriges Industriförbund, av docent Erik Lindahl, till vilken hänvisas. Av denna framgår också tydligt, hur hårt den svenska beskattningen drabbar de *små* inkomsterna och hur lindrigt de *stora*, om jämförelsen göres med den engelska och om bolagens vinstprocent icke sättes orimligt hög.

Den av oss förutsatta utredningen skulle alltså åsyfta en sådan omläggning av skatteskalen för enskilda, att en *större* del än förut av det samlade skattebeloppet kan uttagas ur de *högre* inkomstgrupperna.

Men i ännu ett avseende torde denna utredning böra inriktas på en om-

läggning av vår nuvarande direkta statsbeskattning. Denna är som bekant och som av namnet framgår en kombinerad inkomst- och förmögenhetsskatt. Avsikten har varit att utnyttja den högre skattekraft, som inkomst av förmögenhet kan anses medföra, jämförd med inkomst av arbete. Men metoden att till inkomstsumman lägga $\frac{1}{60}$ av förmögenheten är ur flera synpunkter olämplig. Man behöver endast erinra om att genom denna anordning en förmögenhet, som faktiskt icke ger någon avkastning, höjer den beskattningsbara inkomsten på ett sätt, som knappast kan anses riktigt. Det torde därför böra undersökas, om icke den åsyftade differentieringen mellan arbetsinkomst och förmögenhetsinkomst kan på bättre sätt åvägabringas. Samtidigt bör tydligen upptagas till prövning frågan om en fristående förmögenhetsskatt.

I det föregående har utgångspunkten hela tiden varit önskan att söka avväga skattebördan i överensstämmelse med de olika medborgaregruppernas bärkraft. Det finnes emellertid en annan synpunkt, som vid en utredning som denna enligt vår mening också bör vinna beaktande. Det är tanken att genom beskattningen främja en jämnare och därmed bättre fördelning av välståndet i landet. I en förut väckt motion har denna fråga blivit föremål för mera ingående diskussion, och en utredning har föreslagits om arvsskattens omläggning, så att de stora förmögenheterna kunde begränsas och en jämnare fördelning av egendomen främjas. Även inkomstskatt och förmögenhetsskatt synas vara lämpliga medel för att komma närmare samma mål, och en utredning bör således icke heller lämna denna fråga åsido. Liksom vid arvsskatten möter då spørsmålet, om de inflytande medlen böra gå till årliga utgifter eller i viss utsträckning *fonderas*. En kraftig beskattning av de stora inkomsterna gör det svårare för vissa enskilda att bilda kapital. Skulle man finna denna verkan oroande, är det naturligt att överväga, om icke en del av inkomstskatten borde användas för att bilda förmögenhet i statens egen hand.

Vi hemställa sålunda,

att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag till en omläggning av inkomst- och förmögenhetsskatten efter ovan angivna riktlinjer.

Stockholm den 21 januari 1928.

Gustav Möller.

Rickard Sandler.

A. J. Bärj.

Ernst Wigforss.

Olof Olsson.